

Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla 13.11.2020, KAA 9/2019 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunto lakialoitteesta avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

Lakialoitteen tavoitteet:

Lakiesityksen perusteluissa tavoitteeksi on asetettu metsälain ja lain Metsähallituksesta muuttaminen niin, että valtion metsien hoidossa siirryttäisiin avohakkuista ja voimaperäisistä kasvatushakkuista jatkuvapeitteisen metsänkasvatukseen.

Lakimuutoksella tavoitellaan positiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, vesistöjen tilan parantamiseksi sekä virkistys- ja retkeilymahdollisuuksien lisäämiseksi. Esityksen keskeisten ehdotusten mukaan muutoksilla vahvistettaisiin metsien ja maaperän hiilinieluja ja -varastoja, edistettäisiin ilmastokestävää politiikkaa ja Pariisin sopimuksen, ilmastolain sekä EU:n ilmastosääntelyn tavoitteita.

Lausunto

Suomen metsäkeskuksen erikseen antama lausunto 21.10.2020 (Dnro 4064/00.08/2020) on kattava lakiesityksen ja perustelujen sisältöön. Keskitynkin asiantuntijalausunnossani pohjoisen Suomen ja erityisesti Kainuun alueen näkökantaan asiasta.

Nykytilanne Kainuussa

Metsähallitus hallinnoi Kainuun metsämaapinta-alasta 46 prosenttia (Kainuun metsäohjelma 2021-2025. Kainuun metsäneuvosto). Kainuun luonnonvarasuunnitelman 2015-2020 mukaan Metsähallituksen hallinnoimasta metsätalouselästä on lain nojalla suojeltu 16% ja lisäksi monikäyttömetsiä on siirretty Metsähallituksen omalla päätöksellä metsätaloustalouden ulkopuolelle 5 %. Rajoitetun käytön osuus on 5 %. Lisäksi puuntuotannon ulkopuolella olevat kitu- ja joutomaat/avosuot huomioiden metsätalouden ulkopuolella on siten noin puolet Kainuun valtion omistamista maista. Metsähallituksen hallinnoimien Kainuun ta-

lous-/monikäyttömetsien vuotuinen kasvu on 2,5 miljoonaa kuutiometriä ja hakkuusuunnite on 1,4 miljoonaa kuutiometriä eli 52 % kasvusta. Metsien hyvä kasvu on pitkäjänteisen metsänhoidon ansiota. Nuoret metsät ovat tuottavassa kasvuvaiheessa ja kasvavat nykyisin tuplasti sen mitä 60-luvulla niiden kasvu oli.

Taloudelliset näkemykset

Metsähallituksen Kainuun talousmetsien uudistamisesta-ala on 4700 ha/v ja kasvatushakkuu-ala 12 000 ha/v. Avohakkuiden lopettamisen myötä saman tuottotavoitteen saavuttamiseksi täytyisi lisätä jatkuvan kasvatuksen hakkuupinta-aloja kaksinkertaiseksi saman puumäärän saamiseksi kantohinnan alentuessa korjuukustannusten kasvun myötä. Siten Metsähallituksen metsien taloudellinen tuotto pienenesi.

Metsänhoidolliset näkemykset

Metsälain mukaisesti jatkuva kasvatusta on kasvatushakkuuta ja on siten mahdollista toteuttaa jo nykyisen metsälain puitteissa. Jatkuvan kasvatuksen osuus tulee kasvamaan erityisesti turvemaiden metsien hakkuuna edistään samalla myös hiilensidontaa ja ilmastotavoitteita. Turvemaiden puuston luontainen uudistuminen on tutkitusti varmempaa. Kivennäismaiden osalta jatkuvan kasvatuksessa metsän uudistumisesta ei ole vielä tarkempaa käsitystä ja tutkimusta Pohjois-Suomen osalta. Paksukuntainen maaperä vaatii uudistukseen maan muokkausta ja se on huono yhdistelmä eri-ikäisrakenteisten metsien kasvatuksessa. Nykyinen metsälaki antaa hyvät edellytykset metsien monipuolisille käsittelyille, joten ei ole perusteltua rajata lakiuudistuksella tätä menetelmäkirjoa.

Lakiesitys rajaisi pois luontaisen uudistamisen menetelmät, joita uudistamisvelvoite myös koskee. Luontaisen uudistamisen menetelmillä on ollut suuri merkitys Metsähallituksen toiminnassa etenkin Lapissa, missä uudistamisessa on hyödynnetty mm. siemen- ja suoju-
puuhakkuuta.

Metsähallituksen retkeilymetsissä käytetään jo nykyisin ylipitkään kiertoaikaan pohjautuvaa metsien käsittelymallia ja matkailumetsiä käsitellään poimintahakkuun periaatteilla.

Jatkuvan kasvatuksen menetelmistä ei ole vielä riittävästi pitkäaikaisia käytännössä todennettuja tutkimustuloksia. Esimerkiksi Metsähallitus on aloittanut myös Kainuussa vasta vuonna 2019 havaintoalueiden jatkuvapeitteisen metsänkäsittelyn kokeilut. Meneillään on runsaasti tutkimuksia jatkuvan kasvatuksen edellytyksistä. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti tutkimuksista ja käytännön toiminnasta saatuja tuloksia olisi syytä odottaa ennen tiukkoja menetelmärajauksia ja säädösmuutoksia.

Yksittäisen puun metsätaloudellinen kiertoaika ei ole riippuvainen metsänkäsittelytavasta, vaan puu poistetaan sen saavutettua tietyn järeiden. Talouden ekonomiaa tulisi kehittää.

tää kannustavampaan suuntaa mikä mahdollistaisi puuston kasvattamisen pidempään järeämmäksi arvopuuksi. Kiertoaikaa voidaan jatkaa yhtä hyvin jaksollisessa kasvatuksessa kuin jatkuvassa kasvatuksessakin.

Soveltuvilla turvemailla jatkuvapeitteisen metsien käsittelyä on syytä edistää, koska silloin vesistöjä kuormittavan kunnostusojituksen ja maanmuokkauksen tarve vähenee. Avohakkuuta ei kuitenkaan ole systemaattisesti syytä kieltää turvemaillakaan. Avohakkuut ja viljely ovat jatkuvan kasvatuksen hakkuista soveltuvampia menetelmiä esimerkiksi juurikäävän vaivaamilla turvemaan alueilla, tietyillä metsätuhoriskialueilla sekä erittäin heikosti luontaisesti uudistuvilla kohteilla.

Lannoitus ja kantojen nosto

Lakiesityksen yleisperustelujen luvussa 2 (Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset) mainitaan avohakkuumetsätalouteen kuuluvaksi kiinteänä osana lannoitus ja kantojen nosto.

Lannoituksen osuus tulee kasvamaan nopeana keinona lisätä puuntuotantoa ja samalla hiilensidontaa, mikäli se asetetaan Metsähallituksen tavoitteisiin.

Kantojen nostoa tehdään nykyisin hyvin vähän. Kantojen noston määrän tulevaan kehitykseen vaikuttaa päätös polttoturpeen sekä kivihiilen käytöstä luopumisesta lähivuosina. Alkuvaiheessa turve on pakko korvata suurelta osin metsäenergialla, koska muut vaihtoehtoiset energialähteet eivät voi korvata nopeasti turpeen nykyisen käytön suurta osuutta aluelämpölaitosten polttoaineena. Lisäksi on mainittava, ettei turpeen ja kivihiilen nykyisen käytön osuutta puuperäiset polttoaineet riitä yksin korvaamaan. Siten metsäenergiaa ml. kantojen nostoa on tarve lisätä pitämään kaukolämpökohteet lämpiminä. Kantojen nostoa energiaksi tehdään pääosin vain kuusen avohakkuualoilta, eikä se sovellu jatkuvapeitteiseen metsän kasvatuksen yhteyteen kasvatettavan puuston juuriston vaurioitumisen ja sitä kautta syntyvien sienituhojen vuoksi. Mikäli avohakkuuta ei voida toteuttaa on kantoenergiapotentiaali siten poissuljettu.

Metsätuhot

Lakiesityksen mukaan jatkuvapeitteisyyteen siirtyminen vähentää metsätuhoja. Luonnonvarakeskuksen monet tutkimukset osoittavat, että poimintahakkuut eivät sovellu juurikäävän saastuttamille alueille, koska juurikääpä leviää juuristoyhteyksien kautta isoista puista luontaisesti syntyneisiin alikasvostaimiin. Juurikäävän leviämisen rajoittaminen onnistuu parhaiten puulajia vaihtamalla.

Omaakohtaisena kokemuksena lisääntyneet myrskyt ja korkeiden vaarakohteiden tykkätyhöt altistavat vasta harvennettuja ja erityisesti jatkuvan kasvatuksen puustoja. Koska jatkuvan kasvatuksen puusto on oltava harvaa uudistumisen edistämiseksi - kaatuu puusto

herkästi pilalle myrskyistä johtuen. Tämän jälkeen metsä on vajaatuottoinen ja on siirryttävä keinolliseen tai luontaiseen uudistamiseen maanmuokkauksineen.

Ympäristövaikutukset

Lakialoitteessa todetaan perustellusti, että jatkuvapeitteinen metsätalous ei sellaisenaan turvaa metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä.

Lakialoitteen mukaan jatkuvapeitteinen metsänkäsittely vähentää metsätalouden kasvi-huonekaasuja, koska maaperän muokkaus ja ojitus vähenevät. Tutkimusten mukaan metsiin sitoutunut hiilimäärä puustossa ja maaperässä on varsin suorassa suhteessa puuston määrään ja kasvuun.

Metsähallituksella on käytössään 15 erilaista hakkuutapaa, joilla voidaan myös ottaa huomioon biologista monimuotoisuutta. Näissä menetelmissä ovat mukana myös jatkuvapeitteisyyteen tähtäävät hakkuutavat.

Metsähallitus on tehnyt yli 20 vuoden ajan alue-ekologista suunnittelua, jonka tavoitteena on turvata luontoarvojen säilymisen lisäksi myös metsien monikäyttö ja luontaiselinkeinojen harjoittaminen. Esimerkiksi porotalous, metsien virkistyskäyttö ja matkailu otetaan suunnittelussa huomioon.

Ilmastovaikutukset

Aloitteessa vedotaan siihen, että avohakkuun toteuttamisen jälkeen metsä muuttuu 20 vuodeksi hiilen lähteeksi. Osassa viimeisimpien selvitysten mukaan avohakkuu ei pohjoisen oloissa välttämättä lisää maaperään sitoutuneen hiilen karkaamista taivaalle, vaan maaperän hiilivarasto pysyy samalla tasolla tai jopa kasvaa avohakkuualueella. Tähän kaivataan lisää tutkimusta.

Metsänhoito on nähtävä aluekokonaisuuksina, joissa on eri kehitys vaiheessa olevia metsiköitä. Suomen tasolla päätehakkuuala on 0,6 % talousmetsien pinta-alasta vuodessa, joista 1/3 toteutetaan luontaisesti. Eli asiaa tulee tarkastella hiilinieluvaiikutuksestaan kokonaisuutena ja pitemmällä aikajänteellä.

Koska jatkuva kasvatusta ei lisää metsien kasvua ja hakkuumahdollisuuksia, ei menetelmien yksipuolistamisella saavuteta toivottua ilmastohyötyä. Käytännössä hakkuiden vuosittaiset pinta-alat lisääntyisivät merkittävästi jatkuvaa kasvatusta käyttäen.

Kokonaiskestävyys

Valtion metsien käytön tulee olla kokonaiskestävää, jossa otetaan tasapainoisesti huomioon ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja ilmastollinen kestävyys. Tavoitteet ovat osittain ristiriidassa, ja kaikkia kestävyysosa-alueita ei voida toteuttaa samanaikaisesti optimaalisesti. Siten avohakkuiden kieltäminen ei tue kokonaiskestävyyttä.

Metsien käytön erilaiset odotukset kohdistuvat voimakkaasti valtion talous-/monikäyttö-metsiin. Erilaisten, osin myös ristiriitaisten tavoitteiden yhteensovittaminen vaatii aktiivista ja avointa vuorovaikutusta sekä ymmärrystä eri osapuolten kesken sekä sopeutumista uusiin menetelmiin ja toimintatapoihin. Vuorovaikutteista viestintää ja koulutusta aiheesta kaikille tulee lisätä. Tämän asian edistäminen kaikkien metsien osalta on Kainuun metsäohjelman 2021-2025 keskeisimpiä tavoitteita.

Metsien muu käyttö

Avohakkuilla on toki vaikutuksia virkistyskäyttöön, maisemaan sekä porotalouteen. Valtio on kuitenkin luonut virkistyskäyttömahdollisuuksia myös valtion retkeilykohteille. Jatkuvan kasvatuksen hakkuutapoja hyödynnetään jo nykyisin näillä kohteilla ja niiden osuus kasvaa tulevaisuudessa toimijoiden hyvässä yhteisymmärryksessä. Edelleen suurimmat virkistyskohteet Suomessa ovat normaalit talous-/monikäyttömetsät joissa mm. liikutaan luonossa, retkeillään, marjastetaan, sienestetään ja metsästetään.

Lausunnon johtopäätös

Lakiesityksessä mainitut tekijät huomioon ottaen ei ole yksiselitteisiä perusteita siirtyä käyttämään pelkästään jatkuvan kasvatuksen menetelmiä. Nykyisten metsänhoito-ohjeiden mukaisesti toimien jatkuvaa kasvatusta kannattaa suosia menetelmälle soveliailla kohteilla ja lisätä niiden osuutta nykyisestäään panostamalla osaamiseen ja koulutukseen ja vuorovaikutteiseen toimintaan tutkitun tiedon pohjalta.

Monipuolisen metsänhoidon on jo nykyisin huomioitava luonto-, kulttuuri- maisema, matkailu, ym. arvot. Monipuoliset menetelmät mahdollistavat suppeampaa menetelmävalikoiden paremmin kunkin kohteen monimuotoisuuden, vesien suojelun, ilmastovaikutusten ja taloudellisuuden huomioon ottamisen.

Edellä mainitun perusteella metsälakia ja lakia Metsähallituksesta ei tulisi mielestäni muuttaa niin, että mahdollisia hakkuutapoja yksipuolistettaisiin lakialoitteen kuvaamalla tavalla.

Metsälain perusta - Metsää älköön hävitettävä - on edelleen metsänhoidon lähtökohta Suomessa ja malliksi muualle laajemminkin.

Kajaani 30.11.2020

Tuomo Mikkonen
elinkeinopäällikkö
pohjoinen palvelualue
Suomen metsäkeskus

Liitteet

Jakelu	Maa- ja metsätalousvaliokunta Valiokuntaneuvos Carl Selenius Valiokuntakanslian sihteeri Marjo-Riitta Seppälä
Tiedoksi	Kirjaamo Metsäkeskus

SIGNATURES

ALLEKIRJOITUKSET

UNDERSKRIFTER

SIGNATURER

UNDERSKRIFTER

This documents contains 6 pages before this page
Dokumentet inneholder 6 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 6 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 6 sider før denne side

Detta dokument innehåller 6 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foresatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende